C/2025/3980

20.8.2025

NEUVOSTON SUOSITUS,

annettu 8 päivänä heinäkuuta 2025,

Viron talous-, sosiaali-, työllisyys-, rakenne- ja finanssipolitiikasta

(C/2025/3980)

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 121 artiklan 2 kohdan ja 148 artiklan 4 kohdan,

ottaa huomioon talouspolitiikan tuloksellisesta yhteensovittamisesta ja monenvälisestä julkisen talouden valvonnasta sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 kumoamisesta 29 päivänä huhtikuuta 2024 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1263 ([1]) ja erityisesti sen 3 artiklan 3 kohdan,

ottaa huomioon makrotalouden epätasapainon ennalta ehkäisemisestä ja korjaamisesta 16 päivänä marraskuuta 2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1176/2011 ([2]) ja erityisesti sen 6 artiklan 1 kohdan,

ottaa huomioon Euroopan komission suosituksen,

ottaa huomioon Euroopan parlamentin päätöslauselmat,

ottaa huomioon Eurooppa-neuvoston päätelmät,

ottaa huomioon työllisyyskomitean lausunnon,

ottaa huomioon talous- ja rahoituskomitean lausunnon,

ottaa huomioon sosiaalisen suojelun komitean lausunnon,

ottaa huomioon talouspoliittisen komitean lausunnon,

sekä katsoo seuraavaa:

Yleisiä näkökohtia

(1) Asetuksessa (EU) 2024/1263, joka tuli voimaan 30 päivänä huhtikuuta 2024, täsmennetään tavoitteet talouden ohjausjärjestelmälle, jolla pyritään edistämään tervettä ja kestävää julkista taloutta, kestävää ja osallistavaa kasvua sekä resilienssiä uudistusten ja investointien avulla sekä ehkäisemään liiallisia julkisen talouden alijäämiä. Asetuksessa säädetään, että neuvosto ja komissio suorittavat talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä monenvälistä seurantaa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'SEUT', tavoitteiden ja vaatimusten mukaisesti. Eurooppalaiseen ohjausjaksoon sisältyy erityisesti maakohtaisten suositusten laatiminen ja niiden noudattamisen valvonta. Asetuksella edistetään myös kansallista sitoutumista finanssipolitiikkaan, painotetaan keskipitkää aikaväliä sekä parannetaan noudattamisen valvonnan vaikuttavuutta ja johdonmukaisuutta. Kunkin jäsenvaltion on toimitettava neuvostolle ja komissiolle kansallinen keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellinen suunnitelma, joka sisältää sen finanssipolitiikkaa, uudistuksia ja investointeja koskevat sitoumukset neljäksi tai viideksi vuodeksi jäsenvaltion vaalikauden kestosta riippuen. Näihin suunnitelmiin sisältyvien nettomenopolkujen ([3]) on täytettävä asetuksen vaatimukset, joita ovat vaatimus saada julkinen velka sopeutuskauden päättymiseen mennessä uskottavalle lasku-uralle tai pitää se tällaisella uralla taikka saada se pysymään maltillisella tasolla alle 60 prosentissa suhteessa bruttokansantuotteeseen (BKT) ja vaatimus saada julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen supistumaan alle perussopimuksessa asetetun 3 prosentin viitearvon ja/tai pysymään sen alapuolella keskipitkällä aikavälillä. Jos jäsenvaltio sitoutuu toteuttamaan asianmukaisen uudistusten ja investointien kokonaisuuden asetuksessa säädettyjä kriteerejä noudattaen, sopeutuskautta voidaan pidentää enintään kolmella vuodella.

([1]) EUVL L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) EUVL L 306, 23.11.2011, s. 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.
([3]) Nettomenot sellaisina kuin on ne on määritelty asetuksen (EU) 2024/1263 2 artiklan 2 alakohdassa: 'nettomenoilla' tarkoitetaan julkisia menoja ilman i) korkomenoja, ii) harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä, iii) unionin ohjelmista aiheutuvia menoja, jotka katetaan täysin unionin rahastoista saatavilla tuloilla, iv) unionin rahoituksen piiriin kuuluvien ohjelmien yhteisrahoituksesta johtuvia kansallisia menoja, v) työttömyysetuusmenojen suhdanteesta johtuvia osatekijöitä sekä vi) kertaluontoisia ja muita väliaikaisia toimenpiteitä.

(2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241 ([4]), jolla perustettiin elpymis- ja palautumistukiväline, tuli voimaan 19 päivänä helmikuuta 2021. Elpymis- ja palautumistukivälineestä tarjotaan jäsenvaltioille uudistusten ja investointien toteuttamiseen rahoitustukea, jossa on kyse unionin rahoittamasta finanssipoliittisesta elvytyksestä. Eurooppalaisen ohjausjakson ensisijaisten tavoitteiden mukaisesti tukivälineellä edistetään talouden ja yhteiskunnan elpymistä ja kestävien uudistusten ja investointien toteuttamista. Tarkoituksena on erityisesti vihreän ja digitaalisen siirtymän tukeminen sekä jäsenvaltioiden talouksien häiriönsietokyvyn vahvistaminen. Tukiväline auttaa myös vahvistamaan julkista taloutta ja vauhdittamaan kasvua ja työpaikkojen luomista keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä, parantamaan unionin alueellista yhteenkuuluvuutta ja tukemaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanon jatkamista.

(3) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2023/435 ([5]), jäljempänä 'REPowerEU-asetus', joka annettiin 27 päivänä helmikuuta 2023, pyritään poistamaan asteittain unionin riippuvuus Venäjältä tuotavista fossiilisista polttoaineista. Tällä tavoin edistetään energiaturvallisuutta ja monipuolistetaan unionin energiahuoltoa sekä lisätään samalla uusiutuvien energialähteiden käyttöönottoa, energian varastointikapasiteettia ja energiatehokkuutta. Viro on lisännyt kansalliseen elpymis- ja palautumissuunnitelmaansa uuden REPowerEU-luvun voidakseen rahoittaa keskeisiä uudistuksia ja investointeja, joilla edistetään REPowerEU-tavoitteiden saavuttamista.

(4) Viro toimitti 18 päivänä kesäkuuta 2021 komissiolle asetuksen (EU) 2021/241 18 artiklan 1 kohtaa noudattaen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelmansa. Komissio arvioi kyseisen asetuksen 19 artiklan mukaisesti elpymis- ja palautumissuunnitelman merkityksellisyyttä, vaikuttavuutta, tehokkuutta ja johdonmukaisuutta kyseisen asetuksen liitteessä V esitettyjä arviointia koskevia suuntaviivoja noudattaen. Neuvosto hyväksyi 29 päivänä lokakuuta 2021 täytäntöönpanopäätöksen Viron elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä ([6]). Päätöstä muutettiin 16 päivänä kesäkuuta 2023 asetuksen 18 artiklan 2 kohdan nojalla niin, että siinä otettiin huomioon ei-takaisinmaksettavan rahoitustuen enimmäisrahoitusosuuden päivitys ja siihen sisällytettiin REPowerEU-luku ([7]). Rahoituserien maksamisen ehtona on asetuksen 24 artiklan 5 kohdan mukaisesti tehty komission päätös siitä, että Viro on tyydyttävästi saavuttanut neuvoston täytäntöönpanopäätöksessä asetetut asiaankuuluvat välitavoitteet ja tavoitteet. Tyydyttävä saavuttaminen edellyttää, että edeltävien samaa uudistusta tai investointia koskevien välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttaminen ei ole peruuntunut.

(5) Neuvosto antoi 21 päivänä tammikuuta 2025 komission suosituksesta suosituksen Viron kansallisen keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisen suunnitelman hyväksymisestä ([8]). Suunnitelma on toimitettu asetuksen (EU) 2024/1263 11 artiklaa ja 36 artiklan 1 kohdan a alakohtaa noudattaen. Se kattaa vuodet 2025–2028, ja siinä esitetään julkisen talouden sopeutus neljäksi vuodeksi.

(6) Komissio antoi 26 päivänä marraskuuta 2024 lausunnon Viron alustavasta talousarviosuunnitelmasta vuodeksi 2025. Komissio antoi samana päivänä asetuksen (EU) N:o 1176/2011 perusteella vuodeksi 2025 varoitusmekanismia koskevan kertomuksen, jossa se katsoi, että Viro kuuluu niihin jäsenvaltioihin, joista tarvitaan perusteellinen tarkastelu. Lisäksi komissio antoi suosituksen euroalueen talouspolitiikkaa koskevaksi neuvoston suositukseksi ja ehdotuksen vuoden 2025 yhteiseksi työllisyysraportiksi, jossa analysoidaan työllisyyspolitiikan suuntaviivojen ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteiden täytäntöönpanoa. Neuvosto hyväksyi suosituksen euroalueen talouspolitiikasta ([9]) 13 päivänä toukokuuta 2025 ja yhteisen työllisyysraportin 10 päivänä maaliskuuta 2025.

(7) Komissio julkaisi 29 päivänä tammikuuta 2025 kilpailukykykompassin. Kyseessä on strateginen kehys, jolla pyritään parantamaan EU:n maailmanlaajuista kilpailukykyä seuraavien viiden vuoden aikana. Siinä määritetään kolme välttämätöntä muutosta, joita kestävä talouskasvu edellyttää: i) innovointi, ii) vähähiilistäminen ja kilpailukyky ja iii) turvallisuus. Kuroakseen innovaatiokuilun umpeen EU pyrkii edistämään teollista innovointia, tukemaan startup-yritysten kasvua EU:n start-up- ja scale-up-strategian kaltaisilla aloitteilla ja edistämään tekoälyn ja kvanttilaskennan kaltaisten kehittyneiden teknologioiden käyttöönottoa. Vihreämmän talouden edistämiseksi

([4]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241, annettu 12 päivänä helmikuuta 2021, elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta (EUVL L 57, 18.2.2021, s. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([5]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/435, annettu 27 päivänä helmikuuta 2023, asetuksen (EU) 2021/241 muuttamisesta elpymis- ja palautumissuunnitelmien REPowerEU-lukujen osalta sekä asetusten (EU) N:o 1303/2013, (EU) 2021/1060 ja (EU) 2021/1755 ja direktiivin 2003/87/EY muuttamisesta (EUVL L 63, 28.2.2023, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

([6]) Neuvoston täytäntöönpanopäätös, annettu 29 päivänä lokakuuta 2021, Viron elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä (ST 12532/21 + ADD1 COR1 REV1).

([7]) Neuvoston täytäntöönpanopäätös, annettu 16 päivänä kesäkuuta 2023, Viron elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä 29 päivänä lokakuuta 2021 annetun täytäntöönpanopäätöksen muuttamisesta (ST 9367/2023).

([8]) Neuvoston suositus, annettu 21 päivänä tammikuuta 2025, Viron kansallisen keskipitkän aikavälin finanssi- ja rakennepoliittisen suunnitelman hyväksymisestä (EUVL C, C/2025/655, 10.2.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/655/oj).

([9]) Neuvoston suositus, annettu 13 päivänä toukokuuta 2025, euroalueen talouspolitiikasta (EUVL C, C/2025/2782, 22.5.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj).

komissio on laatinut kattavan kohtuuhintaista energiaa koskevan toimintasuunnitelman ja puhtaan teollisen kehityksen ohjelman, joilla varmistetaan, että siirtyminen puhtaaseen energiaan pysyy kustannusvaikuttavana, tukee kilpailukykyä erityisesti energiaintensiivisillä toimialoilla ja on kasvun veturi. Liiallisen riippuvuuden vähentämiseksi ja turvallisuuden lisäämiseksi unioni on sitoutunut vahvistamaan maailmanlaajuisia kauppakumppanuuksia, monipuolistamaan toimitusketjuja ja turvaamaan kriittisten raaka-aineiden ja puhtaiden energialähteiden saatavuuden. Näitä painopisteitä tuetaan horisontaalisilla tekijöillä, joita ovat sääntelyn yksinkertaistaminen, sisämarkkinoiden syventäminen, kilpailukyvyn rahoittaminen ja säästö- ja investointiunioni, osaamisen ja laadukkaiden työpaikkojen edistäminen sekä EU:n politiikkojen parempi koordinointi. Kilpailukykykompassi on sovitettu yhteen eurooppalaisen ohjausjakson kanssa. Näin varmistetaan, että jäsenvaltioiden talouspolitiikka on komission strategisten tavoitteiden mukaista, ja luodaan talouden ohjaamiseen yhtenäinen toimintamalli, jolla edistetään kestävää kasvua, innovointia ja resilienssiä kaikkialla unionissa.

(8) Vuonna 2025 talouspolitiikan koordinoinnin eurooppalainen ohjausjakso kehittyy edelleen elpymis- ja palautumistukivälineen täytäntöönpanon myötä. Se, että elpymis- ja palautumissuunnitelmat pannaan kokonaisuudessaan täytäntöön, on edelleen olennaisen tärkeää eurooppalaisen ohjausjakson ensisijaisten politiikkatavoitteiden saavuttamisen kannalta, koska suunnitelmat auttavat vastaamaan tuloksellisesti kaikkiin viime vuosina annetuissa maakohtaisissa suosituksissa määritettyihin haasteisiin tai merkittävään osaan niistä. Nämä maakohtaiset suositukset ovat edelleen yhtä lailla tärkeitä arvioitaessa asetuksen (EU) 2021/241 21 artiklassa tarkoitettuja muutettuja elpymis- ja palautumissuunnitelmia.

(9) Vuoden 2025 maakohtaiset suositukset kattavat keskeiset talouspolitiikan haasteet, joihin ei ole vastattu riittävästi elpymis- ja palautumissuunnitelmiin sisältyvillä toimenpiteillä, ottaen huomioon vuosina 2019–2024 annetuissa maakohtaisissa suosituksissa määritetyt haasteet.

(10) Komissio julkaisi 4 päivänä kesäkuuta 2025 Viroa koskevan maaraportin vuodelta 2025. Siinä arvioidaan Viron edistymistä maakohtaisten suositusten noudattamisessa ja selvitetään, miten Viro on pannut elpymis- ja palautumissuunnitelman täytäntöön. Tämän analyysin perusteella maaraportissa määritetään polttavimmat haasteet, joita Virolla on edessään. Maaraportissa arvioidaan myös Viron edistymistä Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanossa, työllisyyttä, osaamista ja köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vähentämistä koskevien unionin vuoden 2030 yleistavoitteiden saavuttamisessa sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin pääsemisessä.

(11) Komissio on tehnyt asetuksen (EU) N:o 1176/2011 5 artiklan nojalla Virosta perusteellisen tarkastelun. Kyseisen asetuksen soveltamiseksi Viron makrotalouden haavoittuvuuksista tehdyn komission arvioinnin tärkeimmät havainnot julkaistiin 13 päivänä toukokuuta 2025 ([10]). Komissio totesi 4 päivänä kesäkuuta 2025, että Virolla ei ole makrotalouden epätasapainoja. Viime vuosina on pitkän taantuman aikana esiintynyt hinta- ja kustannuskilpailukyvyn heikkenemiseen liittyviä haavoittuvuuksia. Myös asuntojen hinnat ovat nousseet huomattavasti, mutta yleisesti ottaen haavoittuvuustekijät näyttävät tällä hetkellä olevan hallinnassa. Palkat ja hinnat ovat nousseet voimakkaasti vuosien ajan, ja pohjainflaatio pysyi vuoden 2025 alussa selvästi euroalueen keskiarvoa korkeampana, mikä johtui palkkojen kasvusta erityisesti julkisella sektorilla. Nämä hinta- ja kustannuspaineet heikentävät talouden kilpailukykyä. Halvan energian ja muiden tuotantopanosten menettäminen Venäjän käynnistettyä hyökkäyssodan Ukrainaa vastaan aiheuttivat hintojen jatkuvan nousun vuonna 2022. Inflaatiopaineet ovat kuitenkin nyt enimmäkseen kotimaisia. Vahva kotimainen kysyntä ja kireät työmarkkinat mahdollistivat palkkojen nopean nousun tuottavuuden ollessa heikkoa. Julkisen sektorin palkat, erityisesti opettajien ja terveydenhuoltohenkilöstön palkat, ovat nousseet verrattain alhaiselta tasoltaan viime vuosina. Korkea inflaatio johtuu osittain välillisten verojen korotuksista. Viro on menettänyt jonkin verran vientimarkkinaosuuksiaan kahden viime vuoden aikana. Vaihtotaseen alijäämä on viime aikoina pienentynyt kotimaan taantuman seurauksena: ulkomainen nettovarallisuusasema on vain kohtalaisen negatiivinen, ja ulkoiseen kestävyyteen kohdistuvat riskit ovat rajalliset. Asuntojen hinnat ovat nousseet huomattavasti viime vuosina, ja niiden arvioidaan olevan yliarvostettuja. Asuntolainoihin liittyvä rahoitusvakausriski on kuitenkin edelleen pieni. Jotkin aiemmat politiikkatoimet ovat osaltaan vaikuttaneet tähän tilanteeseen ja erityisesti vauhdittaneet kotimaista kysyntää pandemiakriisin pahimman vaiheen väistyttyä. Näihin toimiin kuului toisen pilarin eläkerahastojen vapauttaminen, mikä nosti hintoja, mukaan lukien asuntojen hinnat. Viime vuosina julkisen sektorin palkat ja vähimmäispalkat ovat nousseet taantuman aikana, ja niiden nousu on johtanut voimakkaampaan palkkasumman yleiseen kasvuun koko taloudessa. Toimenpiteet työn tuottavuuden ja liiketoimintaympäristön parantamiseksi ovat edelleen vähäisiä. Hallitus ilmoitti äskettäin useista vuodelle 2026 suunnitelluista veroja ja menoja vähentävistä politiikkatoimista, joilla voitaisiin vähentää inflaatiopaineita ja lievittää joitakin työvoimakustannuspaineita.

([10]) SWD(2025) 123 final.

Vuotuisen edistymisraportin arviointi

(12) Neuvosto suositti 21 päivänä tammikuuta 2025 Virolle seuraavia nettomenojen enimmäiskasvuprosentteja: 7,1 prosenttia vuonna 2025, 5,1 prosenttia vuonna 2026, 3,6 prosenttia vuonna 2027 ja 3,2 prosenttia vuonna 2028. Vastaavat kumulatiiviset enimmäiskasvuprosentit vuoteen 2023 verrattuna ovat 9,2 prosenttia vuonna 2025, 14,8 prosenttia vuonna 2026, 18,9 prosenttia vuonna 2027 ja 22,6 prosenttia vuonna 2028.

(13) Viro toimitti 29 päivänä huhtikuuta 2025 vuotuisen edistymisraporttinsa ([11]), jossa kerrotaan, miten se on edistynyt nettomenojen suositettujen enimmäiskasvuprosenttien noudattamisessa ja sellaisten uudistusten ja investointien toteuttamisessa, joilla vastataan eurooppalaisen ohjausjakson maakohtaisten suositusten yhteydessä määritettyihin keskeisiin haasteisiin. Vuotuisessa edistymisraportissa otetaan asetuksen (EU) 2021/241 27 artiklan mukaisesti huomioon myös Viron puolivuosittainen raportointi edistymisestä elpymis- ja palautumissuunnitelman täytäntöönpanossa.

(14) Venäjän Ukrainaa vastaan käymä hyökkäyssota ja sen vaikutukset muodostavat eksistentiaalisen haasteen Euroopan unionille. Komissio on kehottanut aktivoimaan vakaus- ja kasvusopimuksen mukaisen kansallisen poikkeuslausekkeen koordinoidusti, jotta voidaan tukea EU:n pyrkimyksiä lisätä puolustusmenoja nopeasti ja merkittävästi. Eurooppa-neuvosto pani 6 päivänä maaliskuuta 2025 tämän ehdotuksen tyytyväisenä merkille. Neuvosto antoi komission suosituksesta 8 päivänä heinäkuuta 2025 suosituksen, jossa Virolle sallitaan suositetuista nettomenojen enimmäiskasvuprosenteista poikkeaminen ja niiden ylittäminen ([12]), Viron esitettyä 29 päivänä huhtikuuta 2025 asiaa koskevan pyynnön.

(15) Eurostatin vahvistamien tietojen ([13]) perusteella Viron julkisen talouden alijäämä, joka vuonna 2023 oli 3,1 prosenttia suhteessa BKT:hen, supistui 1,5 prosenttiin vuonna 2024, ja julkinen velka, joka vuoden 2023 lopussa oli 20,2 prosenttia suhteessa BKT:hen, kasvoi vuoden 2024 loppuun mennessä 23,6 prosenttiin. Komission laskelmien mukaan kehitys vastaa vuonna 2024 nettomenojen 1,8 prosentin kasvua. Viro arvioi vuotuisessa edistymisraportissa nettomenojen kasvun vuonna 2024 olleen 1,1 prosenttia. Komissio arvioi nettomenojen kasvun olleen suurempaa kuin vuotuisessa edistymisraportissa. Komission laskelmien ja kansallisten viranomaisten estimaattien välinen ero johtuu siitä, että komission estimaatti harkinnanvaraisten tulopuolen toimenpiteiden vaikutuksesta oli pienempi. Komission estimaattien perusteella finanssipolitiikan viritys ([14]), johon sisältyvät sekä kansallisin että EU:n varoin rahoitetut menot, oli vuonna 2024 kiristävä (1,8 % suhteessa BKT:hen).

(16) Vuotuisen edistymisraportin mukaan makrotalouden skenaariossa, johon Viron julkisen talouden kehitysarviot perustuvat, reaalisen BKT:n kasvun odotetaan vuonna 2025 olevan 1,7 prosenttia ja 2,5 prosenttia vuonna 2026 ja YKHI-inflaation 5,1 prosenttia vuonna 2025 ja 4,3 prosenttia vuonna 2026. Komission kevään 2025 talousennusteessa reaalisen BKT:n ennakoidaan kasvavan 1,1 prosenttia vuonna 2025 ja 2,3 prosenttia vuonna 2026 ja YKHI-inflaation ennakoidaan olevan 3,8 prosenttia vuonna 2025 ja 2,3 prosenttia vuonna 2026.

(17) Vuotuisessa edistymisraportissa julkisen talouden alijäämän odotetaan vuonna 2025 pysyvän 1,5 prosentissa suhteessa BKT:hen ja julkisen talouden velan supistuvan vuoden 2025 loppuun mennessä 22,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Tämä kehitys vastaa vuonna 2025 nettomenojen 1,0 prosentin kasvua. Komission kevään 2025 talousennusteen mukaan vuoden 2025 julkisen talouden alijäämä on 1,4 prosenttia suhteessa BKT:hen. Tulot kasvavat henkilötuloveron, yhteisöveron, luottolaitosten maksamista koroista kannettavan veron ja arvonlisäveron korotusten sekä moottoriajoneuvoveron käyttöönoton seurauksena. Julkisten menojen kasvu tulee enemmänkin kuin kokonaan katetuksi tällä tulojen kasvulla. Talouden elpymisen arvioidaan myös parantavan näiden verojen kertymää. Komission laskelmien mukaan kehitys vastaa nettomenojen 2,1 prosentin kasvua vuonna 2025. Nämä ennusteet nettomenojen kasvusta ovat suurempia kuin vuotuisessa edistymisraportissa. Tämä johtuu siitä, että komissio olettaa juoksevien perusmenojen kasvavan enemmän, EU:sta tehtävillä siirroilla rahoitettavien menojen vähenevän ja EU:n ohjelmien kansallisten yhteisrahoitusosuuksien pienenevän. Komission estimaattien perusteella finanssipolitiikan virityksen, johon sisältyvät sekä kansallisin että EU:n varoin rahoitetut menot, ennakoidaan olevan vuonna 2025 elvyttävä (1,0 % suhteessa BKT:hen). Komission kevään 2025 talousennusteessa julkisen talouden

([11]) Vuonna 2025 toimitetut vuotuiset edistymisraportit ovat saatavilla osoitteessa https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

([12]) Neuvoston suositus, annettu 8 päivänä heinäkuuta 2025, neuvoston Virolle asetuksen (EU) 2024/1263 nojalla asettamista nettomenojen enimmäiskasvuprosenteista poikkeamisen sallimisesta (kansallisen poikkeuslausekkeen aktivointi) (EUVL C, C/2025/3964, 20.8.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3964/oj).

([13]) Eurostatin Euro-indikaattorit, 22.4.2025.

([14]) Finanssipolitiikan virityksellä tarkoitetaan julkisen talouden perusrahoitusaseman vuotuista muutosta. Sillä pyritään arvioimaan sekä kansallisesti rahoitetuista että EU:n talousarviosta rahoitetuista finanssipoliittisista toimenpiteistä talouteen aiheutuvaa sysäystä. Finanssipolitiikan viritystä mitataan seuraavien erotuksena: i) keskipitkän aikavälin potentiaalinen kasvu ja ii) perusmenojen muutos. Perusmenoista vähennetään harkinnanvaraiset tulopuolen toimenpiteet, mutta niihin otetaan mukaan elpymis- ja palautumistukivälineen ei-takaisinmaksettavalla tuella (avustuksilla) ja muilla EU:n varoilla rahoitettavat menot.

velan odotetaan vuoden 2025 loppuun mennessä kasvavan 23,8 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Julkisen talouden velkasuhteen kasvu vuonna 2025 johtuu pääasiassa julkisen talouden alijäämästä ja virta-varanto-korjauseristä.

(18) Komission kevään 2025 talousennusteen mukaan on odotettavissa, että elpymis- ja palautumistukivälineen tuella, jota ei makseta takaisin (avustuksilla), rahoitetaan vuonna 2025 julkisen talouden menoja määrä, joka on 0,6 prosenttia suhteessa BKT:hen, kun vuonna 2024 avustuksilla rahoitettujen menojen määrä oli 0,4 prosenttia suhteessa BKT:hen. Elpymis- ja palautumistukivälineen avustuksilla rahoitettavat menot mahdollistavat laadukkaat investoinnit ja tuottavuutta lisäävät uudistukset ilman suoraa vaikutusta Viron julkisen talouden rahoitusasemaan ja julkiseen velkaan.

(19) Julkiset puolustusmenot suhteessa BKT:hen olivat Virossa 2,0 prosenttia vuonna 2021, 2,2 prosenttia vuonna 2022 ja 2,7 prosenttia vuonna 2023 ([15]). Komission kevään 2025 talousennusteessa puolustusmenojen ennakoidaan olevan BKT:hen suhteutettuina 3,4 prosenttia vuonna 2024 ja 3,8 prosenttia vuonna 2025. Tämä merkitsee vuoteen 2021 verrattuna 1,8 prosenttiyksikön kasvua suhteessa BKT:hen. Viro arvioi puolustusmenojen olevan 3,4 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2024 ja 3,7 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2025. Ajanjakso, jona kansallinen poikkeuslauseke on aktivoituna (2025–2028), antaa Virolle mahdollisuuden priorisoida julkisia menoja uudelleen tai lisätä julkisen talouden tuloja niin, että pysyvästi suuremmat puolustusmenot eivät vaaranna julkisen talouden kestävyyttä keskipitkällä aikavälillä.

(20) Komission kevään 2025 talousennusteessa nettomenojen ennakoidaan kasvavan 2,1 prosenttia vuonna 2025 ja kumulatiivisesti 3,9 prosenttia vuosina 2024 ja 2025. Komission kevään 2025 talousennusteessa Viron nettomenojen kasvun ennakoidaan vuonna 2025 olevan suositettua enimmäiskasvua pienempi sekä vuositasolla että tarkasteltaessa vuosia 2024 ja 2025 yhdessä.

(21) Vuotuisessa edistymisraportissa julkisen talouden alijäämän odotetaan vuonna 2026 kasvavan 2,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen ja julkisen talouden velan kasvavan vuoden 2026 loppuun mennessä 24,0 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Vuoden 2025 vuotuiseen edistymisraporttiin ei sisälly vuoden 2026 jälkeiseen aikaan ulottuvia kehitysarvioita julkisesta taloudesta. Komission kevään 2025 talousennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen on vuonna 2026 ennusteen koontipäivänä tiedossa olevien politiikkatoimien perusteella 2,4 prosenttia. Alijäämän ennustettu kasvu vuonna 2026 perustuu tulopuolen toimiin eli pääasiassa siihen, että kaikkiin henkilötuloveron maksajiin sovelletaan verovähennystä. Myös osinkotuloista saadaan vähemmän verotuloja, mikä johtuu siitä, että yritykset jakavat suuria osinkoja vuosina 2024 ja 2025 ennakoidessaan yhtiöveron nousua. Tämä kehitys vastaa nettomenojen 4,1 prosentin kasvua vuonna 2026. Komission estimaattien perusteella finanssipolitiikan virityksen, johon sisältyvät sekä kansallisin että EU:n varoin rahoitetut menot, ennakoidaan olevan vuonna 2026 elvyttävä (0,5 % suhteessa BKT:hen). Komissio ennakoi julkisen talouden velan kasvavan vuoden 2026 loppuun mennessä 25,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Julkisen talouden velkasuhteen kasvu vuonna 2026 johtuu pääasiassa ennakoidusta julkisen talouden alijäämästä.

Keskeiset haasteet

(22) Vaikka Viron verotulot suhteessa BKT:hen kasvoivat edelleen vuonna 2024, ne ovat edelleen alle EU:n keskiarvon. Tämän eron umpeen kurominen antaisi lisärahoitusta julkisten menojen painopisteisiin, kuten puolustukseen, terveydenhuoltoon ja pitkäaikaishoitoon. Tulot kasvun kannalta vähemmän haitallisiin veroihin kuuluvista kiinteistöveroista ovat olleet viime vuosina vuoteen 2023 asti vain 0,3 prosenttia suhteessa BKT:hen, eli noin seitsemän kertaa alhaisemmat kuin EU:n keskiarvo. Samaan aikaan pääomaverokertymä on kehittynyt samaan tapaan, ja se on kolme kertaa EU:n keskiarvoa pienempi. Vuonna 2025 Viro aikoo nostaa yhteisöverokantaa 20 prosentista 22 prosenttiin ja poistaa tavanomaisiin osinkoihin sovellettavan alennetun 14 prosentin verokannan. Nämä toimenpiteet lisäävät pääomaverojen osuutta kokonaisverotuloista ja auttavat kuromaan umpeen eroa EU:n keskiarvoon. Viro tukeutuu kuitenkin pääasiassa työhön ja kulutukseen kohdistuvaan verotukseen, ja näistä veroista saatavat tulot ylittävät EU:n keskiarvon suhteessa BKT:hen. Näiden verojen osuuden kokonaisverotuloista odotetaan kasvavan arvonlisäverokannan viimeaikaisten ja suunniteltujen korotusten seurauksena. Vaikka veronkorotukset auttavat myös kuromaan umpeen kokonaisverotulojen eroa suhteessa EU:n keskiarvoon, ne ovat regressiivisiä, ja verorasitus jakautuu epätasaisesti. Ne voivat näin ollen pahentaa jo ennestään suuria tuloeroja, ja niillä voi olla inflaatiovaikutuksia, etenkin kun korkean inflaation on todettu olevan merkittävä haaste Viron kilpailukyvylle. Viro pyrkii myös sisällyttämään säännölliset menojen uudelleenarvioinnit ja politiikan arvioinnit keskipitkän aikavälin talousarviosuunnitteluun. Menojen uudelleenarviointien toteuttaminen keskeisten menolohkojen priorisoimiseksi edistäisi julkisten varojen tehokkaampaa kohdentamista. Näin voitaisiin vastata kasvaviin rakenteellisiin menotarpeisiin ja vähentää painetta verotulojen lisäämiseen.

([15]) Eurostat, julkiset menot julkisyhteisöjen tehtäväluokituksen (COFOG) mukaan. COFOG:n ja Naton määritelmien metodologisten erojen vuoksi COFOG:n määritelmään perustuvat menot saattavat poiketa Naton määritelmään perustuvista menoista.

(23) Riittävän ja kohtuuhintaisen terveydenhuollon ja pitkäaikaishoidon saatavuus ei ole vieläkään varmaa. Uudistukset ja lisääntyneet investoinnit viime vuosina ovat osaltaan vähentäneet täyttämättömistä sairaanhoitotarpeista ilmoittaneiden osuuden 12,5 prosentista 8,5 prosenttiin vuosien 2023–2024 välillä. Täyttämättömistä tarpeista ilmoittaneiden osuus on kuitenkin edelleen EU:n suurimpia, ja se johtuu pitkistä odotusajoista ja terveydenhuoltopalvelujen epätasaisesta laadusta ja saatavuudesta eri puolilla maata. Julkinen varainkäyttö pitkäaikaishoitoon ja terveydenhuoltopalveluihin on edelleen vähäistä ja selvästi alle EU:n keskiarvon, ja työvoimapula ja riippuvuus kuntien rahoituksesta rajoittavat palvelujen tarjontaa. Julkisen rahoituksen vähäisyys johtaa suuriin asiakasmaksuihin terveydenhuollossa ja pitkäaikaishoidossa. Vuonna 2023 voimaan tullut hoitouudistus on ensimmäinen merkittävä askel pitkäaikaishoidon vahvistamiseksi Virossa, ja sen vaikutus jää nähtäväksi. Jotta voidaan edelleen vähentää täyttämättömiä sairaanhoitotarpeita ja pienentää asiakasmaksuja, on ratkaisevan tärkeää varmistaa, että laadukasta hoitoa rahoitetaan riittävästi, etenkin kun väestön ikääntymisen odotetaan lisäävän kysyntää. Kotihoidon ja lähiyhteisössä järjestetyn hoidon vahvistaminen ja avustavien teknologioiden kehittäminen auttaisivat myös parantamaan palvelujen saatavuutta ja vaikuttavuutta koko maassa.

(24) Elpymis- ja palautumissuunnitelma sisältää asetuksen (EU) 2021/241 19 artiklan 3 kohdan b alakohdan ja kyseisen asetuksen liitteessä V olevan kriteerin 2.2 mukaisesti laajan joukon toisiaan vahvistavia uudistuksia ja investointeja, jotka on määrä toteuttaa vuoteen 2026 mennessä. Niiden odotetaan auttavan vastaamaan tuloksellisesti kaikkiin asiaankuuluvissa maakohtaisissa suosituksissa määritettyihin haasteisiin tai merkittävään osaan niistä. Koska aikataulu on näin tiukka, elpymis- ja palautumissuunnitelman ja siihen kuuluvan REPowerEU-luvun tuloksellisen täytäntöönpanon saaminen päätökseen on olennaisen tärkeää, jotta Viron pitkän aikavälin kilpailukykyä voidaan parantaa vihreän ja digitaalisen siirtymän avulla niin, että samanaikaisesti varmistetaan myös sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Komission tiedonannossa NextGenerationEU – kohti vuotta 2026, joka hyväksyttiin 4 päivänä kesäkuuta 2025, selvennetään tukivälineen päättymiseen sovellettavaa aikataulua ja annetaan jäsenvaltioille ohjeita täytäntöönpanon maksimoimiseksi 31 päivään elokuuta 2026 mennessä, myös siitä, miten niiden elpymis- ja palautumissuunnitelmia voidaan edelleen virtaviivaistaa, esitetään keskeiset vaihtoehdot, joita on harkittava niiden tarkistamisen yhteydessä, ja korostetaan huolellisen yhteisen suunnittelun merkitystä ennen viimeisimpien maksupyyntöjen toimittamista vuonna 2026. Paikallis- ja alueviranomaisten, työmarkkinaosapuolten ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien järjestelmällinen osallistuminen on edelleen olennaisen tärkeää, jotta voidaan varmistaa laaja sitoutuminen elpymis- ja palautumissuunnitelman onnistuneeseen täytäntöönpanoon.

(25) Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF), Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+) ja koheesiorahaston tuki kanavoidaan koheesiopolitiikan ohjelmaan. Sen toteuttaminen on Virossa nopeutunut. On tärkeää jatkaa toimia ohjelman nopean toteuttamisen varmistamiseksi ja maksimoida samalla sen käytännön vaikutus. Viro toteuttaa koheesiopolitiikan ohjelmassaan jo nyt toimia kilpailukyvyn ja kasvun edistämiseksi lisäten samalla sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Samaan aikaan Virolla on edelleen haasteita, jotka liittyvät muun muassa talouden ja yhteiskunnan resilienssiin, köyhyyteen ja sosiaaliseen syrjäytymiseen, terveydenhuoltoon ja pitkäaikaishoitoon, heikommassa asemassa olevien väestöryhmien integroimiseen työmarkkinoille, osaamis- ja koulutustarjontaan, energiasiirtymään ja alueelliseen kilpailukykyyn erityisesti itäisillä raja-alueilla. Viron edellytetään osana asetuksen (EU) 2021/1060 18 artiklassa tarkoitettua koheesiopolitiikan rahastojen väliarviointia tarkastelevan ohjelmaansa ottaen huomioon muun muassa haasteet, jotka on määritetty vuoden 2024 maakohtaisissa suosituksissa. Komissio antoi 1 päivänä huhtikuuta 2025 ehdotuksen ([16]), jolla määräaikaa, johon mennessä arviointi väliarvioinnin tuloksista on toimitettava, lykätään 31 päivästä maaliskuuta 2025. Lisäksi niissä ehdotetaan joustoa, jolla ohjelmien toteuttamista voidaan nopeuttaa, ja kannustetaan jäsenvaltioita kohdentamaan koheesiopolitiikan varoja viidelle unionin strategiselle prioriteettialalle, jotka ovat kilpailukyky strategisten teknologioiden alalla, puolustus, asuminen, vesiresilienssi ja energiasiirtymä, sekä investoimaan prioriteettialojen osaamiseen keskittyen ESR+-ohjelmissa edelleen haavoittuvimmassa asemassa oleviin henkilöihin.

(26) Euroopan strategisten teknologioiden kehysväline (STEP) tarjoaa mahdollisuuden investoida unionin keskeisiin strategisiin prioriteetteihin unionin kilpailukykyä vahvistamalla. STEP-kehysvälineen rahoitus kanavoidaan 11:n olemassa olevan EU:n rahaston kautta. Jäsenvaltiot voivat ohjata rahoitusta myös InvestEU-ohjelmaan, jolla tuetaan painopistealojen investointeja. Viro voisi hyödyntää näitä aloitteita parhaalla mahdollisella tavalla tukeakseen kriittisten teknologioiden, kuten puhtaiden ja resurssitehokkaiden teknologioiden, kehittämistä tai valmistusta.

(27) Niiden taloudellisten ja sosiaalisten haasteiden lisäksi, joihin elpymis- ja palautumissuunnitelmalla ja muilla EU:n varoilla vastataan, Viron olisi puututtava tehokkaasti jäljellä oleviin haasteisiin, jotka liittyvät tutkimus- ja innovointipolitiikkaan, rahoituksen saatavuuteen, työn tuottavuuteen ja osaamistarjontaan, sosiaaliseen suojeluun, uusiutuvaan energiaan ja energiatehokkuuteen sekä vähähiilistämiseen myös liikenteessä.

([16]) Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetusten (EU) 2021/1058 ja (EU) 2021/1056 muuttamisesta väliarvioinnin yhteydessä strategisiin haasteisiin vastaamiseksi toteutettavien erityistoimenpiteiden osalta (COM(2025) 123 final).

(28) Vaikka Viron yleinen innovaatiosuorituskyky on parantunut tasaisesti vuodesta 2017 lähtien, yritysten tutkimus- ja kehittämistoimintaan (T&K) käyttämät menot suhteessa BKT:hen ovat edelleen alle EU:n keskiarvon, ja tieto- ja viestintäteknologian alan osuus kaikista T&K-menoista on lähes puolet. Samaan aikaan patenttiyhteistyösopimuksen nojalla jätettyjen patenttihakemusten määrä BKT-miljardia kohti on vähentynyt. Tämä viittaa siihen, että julkinen tiedepohja ei muunnu helposti teknologiseksi suorituskyvyksi tai yritysten innovoinniksi. Vaikka yritysten T&K-toiminnalle annettava suora julkinen tuki on lisääntynyt, avustusohjelmien lisäksi toteutettavat politiikkatoimet ovat alikehittyneitä. Tämä haittaa Viron kykyä vastata sellaisten yritysten tarpeisiin, joilla on rajalliset mahdollisuudet soveltaa tutkimuskeksintöjä. Lisäksi soveltavan tutkimuksen osuus T&K-rahoituksen kokonaismäärästä laski 23 prosenttiin vuonna 2023. Soveltavan tutkimuksen keskus perustettiin vuonna 2024, ja täysin toimivan tutkimusteknologiaorganisaation kehittäminen vie aikaa. Yritysten ja tiedemaailman välillä ei ole tiivistä yhteistyötä. Yliopistojen ja soveltavan tutkimuksen organisaatioiden roolia innovoinnissa on mahdollista vahvistaa, jotta voidaan nopeuttaa uusien teknologioiden käyttöönottoa ja parantaa kilpailukykyä.

(29) Pienten ja keskisuurten yritysten (pk-yritysten) mahdollisuudet saada rahoitusta ovat Virossa rajallisemmat kuin EU:ssa keskimäärin. Tämä heikentää innovointi-investointeja erityisesti syrjäisillä alueilla, joilla osaamis- ja resurssipula tekee investoimisesta erityisen riskialtista. Virolaiset yritykset tarvitsevat paljon investointeja digitaalisen ja vihreän siirtymän edistämiseksi, mutta ne hyödyntävät pääomamarkkinoilta saatavaa rahoitusta EU:n keskiarvoa vähemmän ja tukeutuvat sen sijaan enemmän sisäisesti rahoitettuihin investointeihin. Tähän vaikuttavat tuloverojärjestelmä, pk-yritysvaltaisuus ja vaatimaton yhteisösijoittajapohja. Sijoittajia voisi olla helpompi houkutella, jos yhteisösijoittajien osallistumista osakemarkkinoille edistettäisiin ja omavaraisia riskipääomamarkkinoita kehitettäisiin.

(30) Työvoimapula on lientynyt viime aikoina, mutta ammattitaitoisen työvoiman puute on edelleen suurin este investoinneille 32 prosentissa yrityksistä, ja osaamisen kohtaanto-ongelmia esiintyy monilla aloilla. Jatkuvat investoinnit vihreään siirtymään ovat lisääntyneet, ja ne lisäävät entisestään erityisosaajien kysyntää. Osaamisvaje on muodostunut ongelmaksi samaan aikaan kun palkkasumma on kasvanut nopeasti ja yksikkötyökustannukset ovat kasvaneet, mikä on rajoittanut yritysten tuottavuutta. Palkkasumman nopea kasvu on viime vuosina ollut yksi inflaatiota kiihdyttäneistä ja kilpailukykyä heikentäneistä tekijöistä. Sekä koulunkäynnin varhain lopettaneiden että korkeakoulutuksen keskeyttäneiden suhteellisen suuret osuudet johtavat siihen, että osaavia tutkinnon suorittaneita ei ole riittävästi, mikä pahentaa ongelmaa. Osaamisvaje on erityisen akuutti alueellisella tasolla, sillä maaseudulle ja syrjäseuduille on vaikeampaa houkutella päteviä ammattilaisia, ja siellä on suuremmat uudelleen- ja täydennyskoulutustarpeet siirtymähaasteiden vuoksi. Osaamisen kohtaanto-ongelmia voitaisiin vähentää parantamalla edelleen koulutusjärjestelmän työmarkkinarelevanssia erityisesti luonnontieteiden, teknologian, tekniikan ja matematiikan asiantuntijoiden osalta. Voitaisiin myös toteuttaa toimenpiteitä, joilla parannetaan erityisesti vähän koulutettujen ja myös ikääntyneiden uudelleen- ja täydennyskoulutukseen pääsyä, ja toimenpiteitä, joilla kohennetaan digitaalisia perustaitoja. Jotta voidaan tukea talouden monipuolistamista korkean lisäarvon toimintaan, OSKA-järjestelmää voitaisiin hyödyntää enemmän osaamisen kysynnän ennakoimiseksi. Lisäksi voitaisiin yksinkertaistaa sääntöjä ulkomaisten ammattitaitoisten työntekijöiden palkkaamiseksi työvoimapulasta kärsiville alueille ja parantaa kilpailukykyä.

(31) Viro on edistynyt merkittävästi EU:n vuoden 2030 energiatehokkuustavoitteiden saavuttamisessa. Rakennusten energiaperuskorjauksien kohdentamista haavoittuviin kotitalouksiin voitaisiin parantaa, ja asuntosektorille voitaisiin lisätä tukea uusista järjestelmistä, jotka täydentävät olemassa olevia (kuten elpymis- ja palautumistukivälinettä ja asuinrakennusten korjausavusta). Näin Viro voisi saavuttaa pitkän aikavälin peruskorjausstrategiansa tavoitteet ja edistää taakanjakoasetuksen mukaisen päästöjen vähentämistavoitteen saavuttamista. Tällä hetkellä maa käyttää energiatehokkuuden parantamiseen pääasiassa avustuksiin perustuvaa rahoitusta, ja rahoitusvälineiden käyttö on vähäistä. Viro hyötyisi kohdennetummista järjestelmistä ja rahoitusvälineiden laajemmasta käytöstä EU:n energiatehokkuustavoitteiden saavuttamiseksi.

(32) Vaikka Viron energiapaletissa on siirrytty merkittävästi uusiutuviin energialähteisiin (27,7 % vuonna 2022 ja 34,6 % vuonna 2023), öljyliuskeen osuus on edelleen merkittävä (58,2 % vuonna 2023), mikä haittaa vihreää siirtymää. Sähkön hinnat ovat Virossa edelleen korkeat ja epävakaat uusiutuvan energian vaihtelevuuden vuoksi, mikä kiihdyttää inflaatiota ja heikentää yritysten kilpailukykyä. Virolla on myös energiaturvallisuuteen liittyviä ongelmia, jotka johtuvat Itämeren merenalaisiin putkistoihin ja kaapeleihin kohdistuvista hybridihyökkäyksistä. Uusiutuvan energian tuotannon lisääminen (34,6 % energiapaletista vuonna 2023) ja energian varastointi auttaisivat luopumaan

fossiilisista polttoaineista asteittain, ja samalla korkea energiaomavaraisuus säilyisi. Viro synkronoitiin Manner-Euroopan sähköverkon kanssa vuonna 2025, ja nyt tarvitaan lisätoimia verkon häiriönsietokyvyn ja joustavuuden parantamiseksi. On myös ratkaisevan tärkeää jatkaa työtä, jolla vahvistetaan kriittisen energiainfrastruktuurin suojelua erityisesti kyberturvallisuuden ja infrastruktuurin valvonnan osalta.

(33) Viron resurssituottavuus on EU:n alhaisimpia, mikä voi johtua osittain maan resurssi-intensiivisestä öljyliusketeollisuudesta ja myös kaiken kaikkiaan resurssi-intensiivisestä teollisuusjärjestelmästä. Vuonna 2023 Viro tuotti käytettyä materiaalikiloa kohti vain 0,63 euron arvonlisäyksen, kun EU:n keskiarvo oli 2,22 euroa. Tällä on kielteinen vaikutus Viron kilpailukykyyn. Luonnonvarojen kestävään käyttöön tähtäävän ekoinnovoinnin ja biopohjaisen innovoinnin edistäminen voisi auttaa parantamaan Viron resurssituottavuutta ja kilpailukykyä. Viro kierrättää ja valmistelee uudelleenkäyttöön 33 prosenttia yhdyskuntajätteestä, mikä on huomattavasti alle EU:n keskiarvon, joka on 49 prosenttia. Maa voisi hyötyä uusista välineistä nopeuttaakseen kiertotalouteen siirtymistä.

(34) Viron liikennesektori on taakanjakoasetusta sovellettaessa suuri kasvihuonekaasupäästöjen tuottaja, ja sen osuus maan kokonaispäästöistä on noin 15 prosenttia. Osuudesta 90 prosenttia on peräisin maantiekuljetuksista. Rautatiet ovat keskeisessä asemassa, kun kuljetuksia siirretään maanteiltä kiskoille kestävän liikkumisen parantamiseksi. Kuitenkin vain 12 prosenttia rautatieverkosta on sähköistetty verrattuna EU:n keskiarvoon, joka on 57 prosenttia (2022). Virolle voisi näin ollen olla hyötyä, jos se jatkaisi rautatieverkon sähköistämistä edelleen vähentääkseen riippuvuuttaan fossiilisista polttoaineista. Myös autotiheys on yksi EU:n suurimmista. Vuonna 2023 autoista 75,5 prosenttia oli bensiinikäyttöisiä, ja niiden keski-ikä on korkea. Vuonna 2023 vain 6,3 prosenttia uusista ajoneuvoista oli sähköisiä, kun EU:n keskiarvo oli 14,5 prosenttia. Viro otti hiljattain käyttöön painoon ja hiilidioksidipäästöihin perustuvan henkilöautojen ajoneuvoveron, mutta vanhempien ajoneuvojen verokannat ovat alhaisemmat. Vaikka alhaisemmat verokannat auttavat suojelemaan haavoittuvassa asemassa olevia väestöryhmiä, Viro voisi harkita sellaisten kannustimien lisäämistä, joilla yksityisajoneuvokantaa uudistettaisiin. Viro harkitsee perustellusti, että kestävien linja-autojen osuus koko julkisesta linja-autokalustosta nostetaan nykyisestä 30 prosentista 42 prosenttiin. Näin voidaan tarjota ympäristöystävällistä julkista liikennettä maaseudulla ja edistää julkisen liikenteen ajoneuvojen uusimista. Virossa on otettu käyttöön joitakin paikallisia matkalippu- ja matkansuunnittelujärjestelmiä. Niillä on ollut myönteisiä vaikutuksia, mutta alalla tarvitaan edelleen lisätoimia.

(35) Sosiaalisen suojelun puutteiden vuoksi Virolla on viimeaikaisista parannuksista huolimatta edelleen haasteita, jotka liittyvät köyhyyteen, sosiaaliseen syrjäytymiseen ja sitkeisiin tuloeroihin. Vaikka eläkkeiden ja lapsilisien korotukset ovat parantaneet joitakin sosiaalisia indikaattoreita, köyhyys- ja syrjäytymisriski pysyi suurena vuonna 2024, erityisesti ikääntyneiden – etenkin yksin asuvien 65-vuotiaiden ja sitä vanhempien –, vammaisten henkilöiden ja yhden hengen talouksien osalta. Sosiaaliturvaetuuksiin käytetyt menot ovat EU:n alhaisimpia, 15,4 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023, kun koko EU:n tasolla osuus oli 26,8 prosenttia. Sosiaalietuuksien (muiden kuin eläkkeiden) vaikutus köyhyyteen on myös edelleen selvästi alle EU:n keskiarvon. Etuusjärjestelmän riittävyyden ja tehokkuuden parantaminen voisi auttaa vähentämään köyhyysriskiä ja kohdentaa tukea haavoittuvassa asemassa oleville väestöryhmille, kuten vammaisille henkilöille, yhden hengen talouksille ja ikääntyneille. Huolimatta viimeaikaisista eläkkeiden korotuksista, jotka johtuvat pääasiassa inflaatiomukautuksista ja kasvavista sosiaaliturvamaksuista, eläkkeet ovat edelleen EU:n alhaisimpia palkkoihin nähden, mikä lisää vanhuusiän köyhyyttä. Työssäkäyvien köyhyys on edelleen suhteellisen yleistä erityisesti epätyypillisissä työsuhteissa olevien keskuudessa, ja sitä pahentavat suhteellisen alhaiset vähimmäispalkat viimeaikaisista korotuksista huolimatta. Viro voisi laajentaa työttömyysetuuksia koskemaan henkilöitä, jotka eivät vielä kuulu sen piiriin, kuten epätyypillisissä työsuhteissa oleviin henkilöihin ja itsenäisiin ammatinharjoittajiin. Tämä voisi pienentää heidän köyhyysriskiään. Alueelliset erot ovat edelleen suuria, ja maaseudulla ja itäisillä raja-alueilla köyhyysriski on suurempi. Näihin haasteisiin vastaaminen auttaisi myös tukemaan ylöspäin tapahtuvaa sosiaalista lähentymistä sosiaalisen lähentymisen kehykseen perustuvan komission yksiköiden toisen vaiheen maa-analyysin ([17]) mukaisesti.

(36) Koska euroalueen jäsenvaltioiden taloudet ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa ja koska ne myötävaikuttavat yhdessä talous- ja rahaliiton toimintaan, neuvosto suositti vuonna 2025, että euroalueen jäsenvaltiot toteuttavat – myös elpymis- ja palautumissuunnitelmiensa kautta – toimia vuonna 2025 annetun, euroalueen talouspolitiikkaa koskevan suosituksen noudattamiseksi. Suositukset 2, 3 ja 4 auttavat Viroa noudattamaan vuoden 2025

([17]) SWD(2025) 95 – Toisen vaiheen maa-analyysi sosiaalisesta lähentymisestä sosiaalisen lähentymisen kehyksen mukaisesti, 2025.

suositusasiakirjassa euroalueelle annettua ensimmäistä suositusta, joka koskee kilpailukykyä, suositukset 4, 5 ja 6 auttavat noudattamaan toista suositusta, joka koskee resilienssiä, ja suositus 1 kolmatta suositusta, joka koskee makrotaloudellista ja rahoitusvakautta.

SUOSITTAA, että Viro toteuttaa vuosina 2025 ja 2026 toimia, joilla se

1. kasvattaa yleisesti puolustus- ja turvallisuusmenoja ja puolustusvalmiutta varmistaen samalla velkakestävyyden 6 päivänä maaliskuuta 2025 annettuja Eurooppa-neuvoston päätelmiä noudattaen; pitäytyy neuvoston 21 päivänä tammikuuta 2025 suosittamissa nettomenojen enimmäiskasvuprosenteissa, mutta hyödyntää niitä poikkeamia, jotka on kansallisen poikkeuslausekkeen nojalla sallittu puolustusmenojen kasvun vuoksi; laajentaa veropohjaa kantamalla veroja, jotka ovat vähemmän haitallisia kasvulle; varmistaa menotarpeiden, mukaan lukien puolustus, terveydenhuolto ja pitkäaikaishoito, kestävän rahoittamisen, jotta saatavuutta ja kohtuuhintaisuutta voidaan parantaa, samalla suojautuen inflaatiopaineilta;

2. varmistaa elpymis- ja palautumissuunnitelman ja siihen kuuluvan REPowerEU-luvun tuloksellisen täytäntöönpanon ottaen huomioon määräajat, joita uudistuksiin ja investointeihin asetuksen (EU) 2021/241 nojalla sovelletaan, jotta ne saadaan ajoissa päätökseen; nopeuttaa koheesiopolitiikan ohjelman (EAKR, JTF, ESF+ ja koheesiorahasto) toteuttamista hyödyntäen tarvittaessa väliarvioinnin tarjoamia mahdollisuuksia; parantaakseen kilpailukykyä hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla EU:n välineitä, InvestEU-ohjelman ja Euroopan strategisten teknologioiden kehysvälineen tarjoamat mahdollisuudet mukaan lukien;

3. asettaa soveltavan tutkimuksen rahoittamisen etusijalle keskittämällä investointeja tutkimukseen ja innovointiin; parantaa erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten ja syrjäseutujen yritysten rahoituksen saantia, jotta voidaan helpottaa innovaatio-investointeja esimerkiksi vihreään siirtymään ja digitaaliseen muutokseen, muun muassa edistämällä yhteisösijoittajien osallistumista riskipääoma- ja osakemarkkinoille;

4. parantaa energiatehokkuutta uusilla rahoitus- ja tukitoimenpiteillä pitkän aikavälin peruskorjausstrategian tavoitteiden saavuttamiseksi; vähentää yleistä riippuvuutta fossiilisista polttoaineista ja öljyliuskeen osuutta energiapaletissa investoimalla uusiutuvaan energiaan ja edistämällä energian varastointia; parantaa energiavarmuutta esimerkiksi varmistamalla sähköverkkojen riittävän yhteenliitäntäkapasiteetin; lisää resurssituottavuutta biopohjaisen innovoinnin avulla; toteuttaa lisätoimia kestävän ja vähemmän saastuttavan liikenteen saatavuuden ja käytön lisäämiseksi muun muassa sähköistämällä rautatieverkkoa, uudistamalla ajoneuvokantaa ja yhdistämällä joukkoliikennejärjestelmiä toisiinsa;

5. parantaa työn tuottavuutta ja osaamisen tarjontaa toteuttamalla uudelleen- ja täydennyskoulutustoimia, vähentämällä koulunkäynnin varhaista keskeyttämistä, parantamalla koulutusjärjestelmän työmarkkinarelevanssia erityisesti vastaamalla luonnontieteiden, teknologian, tekniikan ja matematiikan asiantuntijoiden kasvavaan kysyntään, sekä houkuttelemalla paremmin osaajia ja varmistamalla heidän pysyvyytensä; lisää politiikkatoimia, joiden tarkoituksena on vihreän siirtymän edellyttämien taitojen ja osaamisen tuottaminen ja hankkiminen. vähentää köyhyysriskiä parantamalla ikääntyneiden, yhden hengen kotitalouksien ja vammaisten henkilöiden sosiaaliturvaa, lisäämällä etuusjärjestelmän riittävyyttä ja tehokkuutta sekä laajentamalla työttömyysetuuksien kattavuutta erityisesti epätyypillisissä työsuhteissa olevien osalta samalla kun säilytetään julkisen talouden kestävyys.

Tehty Brysselissä 8 päivänä heinäkuuta 2025.

Neuvoston puolesta

Puheenjohtaja

S. LOSE